

Způsoby obohacování slovní zásoby

Základní škola a Mateřská škola Sedlnice

Mgr. Jaroslava Rusková, 2012
VY_32_INOVACE_G13_7-Čj-Ru-13

Obohacování slovní zásoby

Slovní zásoba – jsou všechna slova daného jazyka, neustále se vyvíjí /vznikají nová slova, slova zastarávají a časem mizí/

Archaismy – zastaralá slova a tvary slov, časté v historických dílech /*běfu se k domovu, tovaryš*/

Neologismy – slova, která v současnosti považujeme jako nová /*melír, džíny, rekvalifikace*/

Způsoby obohacování:

1. Odvozováním – pomocí

- a/ předpon: les – **prales** / orat – **rozorat**
- b/ přípon: záznam – **záznamník** / mluvit – **mluvčí**
- c/ koncovek: ryba – **rybí** / pán – **paní**
- d/ předpon+ přípon: pata – **podpatek**
- e/ předpon+ koncovek: břeh – **nábřeží**

Přechylování

- tvoření ženských názvů od mužských
- učitel – učitelka
- právník – právnička
- prodavač – prodavačka

Pavel Nový – Petra Nová
Petr Štěpánek – Jana Štěpánková
Antonín Kočí – Pavla Kočí
Karel Janů – Petra Janů

2. Přejímáním slov – z jiných jazyků

/disketa, e-mail, metropole, komunikace/

- v současné době jsou to hlavně nová slova z **angličtiny**, která se často uplatňují v mnoha cizích jazycích

/market, show, party, on-line, design/

3. Nová sousloví – slova se spojují v pevná, ustálená pojmenování

/skleníkový efekt, digitální vysílání, internetové stránky/

4. Nový význam slova – někdy se pro pojmenování nových věcí a jevů použijí již existující slova a přiřadí se jim nový význam

/BRANKA – původně vrátka, nyní i gól v hokeji
VIRUS – původně mikroorganismus vyvolávající choroby, nyní softwarový program/

5. Skládáním – nově vytvořené slovo vzniká většinou spojením dvou slovo tvorných základů, takto vytvořená slova se nazývají **složeniny**. /vlastivěda, medonosný, maloměsto/

Složeniny vlastní – obě části bývají spojeny pomocí vokálu /samohlásky/

velk-o-město, děj-e-pis, Kaz-i-mír, rychl-o-čistírna

Složeniny nevlastní /tzv. spřežky/ - spřežky můžeme beze změny rozdělit na základová slova

zeměkoule – **země + koule**

okamžik – **oka + mžik**

6. Zkracováním – spojováním dvou i více

zkrácených slovních základů vznikají:

a/ **zkratky** – z počátečních písmen slov
/ČR – Česká republika, OSN, ODS, ČVUT, AMU/

b/ **zkratková slova** – z počátečních slabik nebo hlásek, skloňují se podle běžných vzorů

Čedok – Česká dopravní kancelář

Setuza – Severočeské tukové závody

Drutěva – Društvo tělesně postižených

Zkratky frekventovaných slov a slovních spojení:

p. – pan

pí – paní

fy, fa, fě – firma

a. s. – akciová společnost

tzv. – takzvaný

aj. – a jiné

- **zkratky některých akademických a vědeckých titulů**

MUDr., Mgr., Ing., MVDr., Bc., MBA, RNDr.

Použité zdroje:

Kvačková, Jaromíra. Opakujeme češtinu v 7. ročníku. Brno :
Nová škola, 2003. 56 s. ISBN 80-85607-87-5.

Anotace:

Tato prezentace se zabývá výkladem o způsobech obohacování slovní zásoby.